

Indledning

Cyberspace, internet, Webb-page, virtual realitet er blevet nøgleord i 1990ernes debat. Terminologien afspejler informationsteknologiens indtog i vores hverdag på arbejdspladsen og i hjemmet.

De optimistiske mener, at vi med alt dette står overfor en ny æra i civilisationen med muligheder for at opløse hierarkier mellem køn, teknik og samfund. Nettet – eller cyberspace skaber ikke alene nye demokratiske kommunikationsstrukturer, men også mulighed for nye identiteter og kulturer. Overfor det hævder de pessimistiske, at informationsteknologien ikke er noget i sig selv, og at den snarere afspejler og uddyber eksisterende uligheder. Det er f.eks. en udbredt forestilling at mænd, uanset deres faktiske kunnen hører til på informationsteknologiens A- hold, mens de teknologiforskrækkede kvinder allerede er endt på B-holdet.

Cyberspace forstået som computer medieret kommunikation eller informationsteknologi griber ind i stadig flere af hverdagslivets områder. Som al anden teknologi følger den ikke en vej, der er givet på forhånd, men udvikles afhængig af den sociale, politiske og økonomiske kontekst. Informati-

onsteknologi med hele den tilknyttede cyberterminologi kan således ses som symptom på social forandring. Hvor uligheder og dikotomier mellem køn genskabes, men hvor der også opstår rum for noget nyt.

Hvad er cyberspace? Hvad har køn med cyberspace at gøre? spørger Randi Markusens i artiklen "Køn i Cyberspace". Hendes ærinde er at vise, at spørgsmålet om køn og teknologi kan belyses via det, som hun kalder metaforisk arbejde og en genealogisk tilgang til informationsteknologiens historie. Hun introducerer desuden Donna Haraways cyborg feminisme, som anvendelig til gentænkningen af forholdet mellem det teknologiske og det sociale. Randi Markusen udfordrer alt i alt den herskende fremskridtoptimisme og historieløshed og anslår en mere yndig tilgang til udforskningen af cyberspace.

Kønsidentitet på internettet er emnet i Dagny Stuedahls artikel "Kropsløs og kønsløs"? Artiklen nærmer sig problemet fra to vinkler. En statistisk, som viser at der er klare kønsforskelle i brugen af internet. Er det fordi statistikkerne fokuserer på informationsformidling og er blinde for internet som en kommunikationskanal? Leder man efter kvinder i cyberspace, må man ifølge Dagny Stuedahl søge de "glemte kanaler", hvor der kommunikeres og skabes fællesskaber. Den anden vinkel drejer sig om "gender swapping" og "cross-dressing" som velkendte og populære fænomener i cyberspace diskursen. Hvad betyder kønsløsheden i cyberspace for en af vore mest basale identiteter, kønsidentiteten?

Tove Håpnæs og Bente Rasmussen analyserer de faktorer, der er afgørende for, om piger interesserer sig for informationsteknologi. I artiklen "Internet og multimedier – afmaskulinisering af IT?" viser de, at pigernes interesse stiger, når computerteknologien skifter fra kalkulations-teknologi til brugen af text og billeder i kommunikation. Ud fra en kvalitativ analyse viser forfatterne, at piger bruger computere til en række ting: til brevskrivning, til småsnak på inter-

nettet, til deres skolearbejde osv. Men pigerne er ikke interesserede i at studere datalogi. Kvinder, som arbejder med datalogi/informationsteknologi identificerer deres arbejde som socialt team-work og ikke som et teknisk betonet arbejde og "at sidde bagved en maskine".

Hvorfor fører pigernes brug af datamaskiner ikke til at de ændrer opfattelse af IT studierne som ensidigt teknisk orienterede? Og hvorfor bidrager arbejdets sociale indhold blandt de kvindelige professionudøvere ikke til at IT som fagområde ændres?

Der er ikke meget som har fascineret mænd så stærkt som den moderne teknologi i dette århundrede. Niels Ole Finnemanns artikel "Stadier i den teknologiske tænkningens utopier. En hovedvej i den mandlige lidenskabs historie i det 20. århundrede" skildrer tre stadier i denne udvikling. Fra den klassiske fascination, hvor teknologi forstås som udtryk for mandlig potens- og kraftudfoldelse. Over den moderne fascination af det rationelle, saglige og kønsneutrale subjekt udtrykt i moderne teknologi, vækst og velfærdsbestræbelser. Til den postmoderne fascination med tyngdepunkt i det selvkopierende subjekt, der søger genetisk kopiering af egne fortræffelige ege skaber. Pointen er, at betydningen af den teknologiske fascination snarere er vokset i takt med at den er blevet mindre udtalt og stærkere begrundet med nødvendighed og fornuft.

Artiklen er skrevet i midten af 1980'erne, men er stadig enestående på sit felt. Den er skrevet "før tiden var moden" som Anette Dina Sørensen kalder sit efterskrift til artiklen. Det vil sige før der var noget, som officielt blev kaldt maskulinitets- eller mandeforskning.

Når vi har valgt at bringe artiklen er det fordi den stadig giver stof til eftertanke – ikke kun når det gælder køn og teknologi, men også når det gælder kønsrelationerne mere alment. Den giver et bud på historisering af de forskellige maskulinitetsformer og subjektkonstitutioner og dermed også

stof til at gentænke relationerne mellem køn. Dyrkelsen af det rationelle, saglige og kønsneutrale subjekt er måske når alt kommer til alt en mere brugbar tankefigur for dem, der leder efter forklaringer på fraværet af køns diskussioner i dagens Danmark. Sammenlignet med den simple klassiske forståelse af kvinder som blot og bart objekt for mænds trang til naturbeherskelse? På et begrebsligt plan henleder artiklen opmærksomheden på mangfoldigheden i det maskuline udtryk, snarere end den blotte opregning af tilbagelagte stadier. Essensen er således ikke at den ene form har afløst den anden, den klassiske, den moderne og den postmoderne osv. Snarere kan man sige, at alle disse fascinationsformer er i spil på kryds og tværs i kulturen og i samfundet i dag. F.eks. i genteknologien, hvor der både beherskes og kopieres.

Kvinder, Køn og Forskning bringer i dette nummer et forskerinterview med Ida Blom, som den nordiske kvindeshistories *grand old lady*. Ida Blom, der er dansk født og professor i kvindehistorie i Norge, blev i 1996 blev udnævnt til æresdoktor ved Københavns Universitet. Hendes energiske

virke har sat sig en række spor i det danske kvinde- og kønsforskingsmiljø i bøger, projekter og almindelig inspiration, hvortil kommer et imponerende internationalt engagement i projekter og professionelle sammenslutninger. En solstrålehistorie? Ja, som viser, at en forskerkarriere både er mulig og at den under de rette forhold endda lader sig kombinere med mand og børn.

Forskningsminister Jytte Hilden har i det forløbne efterår vist stor vilje og handlekraft til at fremme ligestilling i forskning ligesom også kønsforskningen har haft hendes bevågenhed. Først med FREJA programmet, en pulje på 78 millioner kroner som fortrinsvis skal gå til forskergrupper ledet af anerkendte kvindelige forskere. Dernæst med 11 punktsplanen: Kvinder, kvalitet, forskning, med bud på, hvordan der kan sættes gang i ligestillingen på universiteter og højere læreanstalter. Kønsforskning er med blandt de 11 punkter, som ministeren vil gøre noget ved i det kommende år. Så foreløbig er der grund til optimisme. Godt nytår!

Hilda Rømer Christensen